

Αρ. Τηλ.: 22889115
Αρ. Φαξ.: 22667498

ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
1403 ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΚΥΠΡΟΣ

Γ.Ε. 61(Μ)/1983/32(Α)

**Σχέδιο Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για επίλυση
του Κυπριακού Προβλήματος**

Σημείωμα προς κατ' αρχήν ενημέρωση του Εθνικού Συμβουλίου

I. Εισαγωγή

Σκοπός του Σημειώματος αυτού, που συντάσσεται κατ' εντολή του Προέδρου της Δημοκρατίας, είναι να αναλύσει κατά τρόπο λιτό, και χωρίς τοποθέτηση, τα ουσιώδη σημεία του Σχεδίου, που έχει υποβάλει χθες ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών προς επίλυση του Κυπριακού Προβλήματος.

Το Σχέδιο καταλαμβάνει έκταση 138 σελίδων. Περιέχει λεπτομερείς και, σε ορισμένες περιπτώσεις, περίπλοκες διατάξεις. Ο χρόνος μελέτης, που μου έχει δοθεί, ήταν ελάχιστος. Γι' αυτό και το Σημείωμα αυτό πρέπει να θεωρηθεί ως πρώτη πρόχειρη ανάλυση. Τις επόμενες μέρες θα επακολουθήσει λεπτομερής και σε βάθος μελέτη, αν δε κατά τη διάρκεια αυτής διαπιστωθούν σφάλματα στο παρόν Σημείωμα, τα Μέλη του Εθνικού Συμβουλίου θα ενημερωθούν σχετικά.

**II. Η διαδικαστική τεχνική, που έχει υιοθετήσει ο Γενικός Γραμματέας προς
επίλυση του Κυπριακού Προβλήματος**

- (α) Το Σχέδιο αποτελεί βάση για διαπραγμάτευση. Η άποψη, όμως, αυτή πρέπει να ζυγιστεί υπό το φως των επομένων υποπαραγράφων.
- (β) Ο πρώτος κύκλος διαπραγμάτευσης πρέπει να περατωθεί αρχές Δεκεμβρίου και να έχει ως αποτέλεσμα, προκειμένου να ολοκληρωθεί η εφαρμογή του Σχεδίου, την προσυπογραφή από τους διαπραγματευτές των βασικών μερών, που θα αποτελούν τη βάση της επίλυσης του Κυπριακού προβλήματος.

Με την υπογραφή πριν από την Κοπεγχάγη, θα συμφωνηθούν οι κύριες διατάξεις του “Foundation Agreement” και η ουσία των όσων έχουν σημειωθεί ειδικά στα διάφορα Παραρτήματα, περιλαμβανομένων και των κυρίων Άρθρων του Συντάγματος, καθώς επίσης και χάρτης, που θα καθορίζει τον εδαφικό διαχωρισμό μεταξύ των δύο [component states]. Θα συμφωνηθούν επίσης όλα τα θέματα, στα οποία αναμινύονται άλλα κράτη ή ο ίδιος ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών ή η Ευρωπαϊκή Ένωση (προβλεπόμενες Διεθνείς Συνθήκες, θέματα που θα υποβληθούν στο Συμβούλιο Ασφαλείας για απόφαση και το σχετικό Πρωτόκολλο σε σχέση με την προσχώρηση της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση).

- (γ) Το Σχέδιο δεν προβλέπει για συνέχιση των διαπραγματεύσεων μετά την Κοπεγχάγη, αν δεν προηγηθεί προσυπογραφή των όσων αναφέρονται στην υποπαράγραφο (β).
- (δ) Σε περίπτωση προσυπογραφής των τμημάτων του Σχεδίου, που αναφέρονται στην υποπαράγραφο (β), ως βέβαια αυτά θα έχουν τυχόν διαμορφωθεί μετά την επικείμενη διαπραγμάτευση, τότε θα επακολουθήσει μετά την Κοπεγχάγη δεύτερος κύκλος διαπραγματεύσεων, ο οποίος θα διαρκέσει μέχρι την 28 Φεβρουαρίου 2003.

Ο δεύτερος αυτός κύκλος διαπραγματεύσεων δεν μπορεί να αποτύχει. Γιατί είναι σαφέστατο ότι σε περίπτωση που θα υπάρξει διαφωνία των διαπραγματευομένων μερών σε σχέση με οποιοδήποτε θέμα θα έχει απομείνει για διαπραγμάτευση μετά την Κοπεγχάγη, τα διαπραγματευόμενα Μέρη θα είναι δεσμευμένα να αποδεχθούν τις σχετικές με το θέμα αυτό εισηγήσεις του Γενικού Γραμματέα (βλ. τη φράση «which would include my suggestions, if any where necessary, to finalise the agreement” στην τρίτη από του τέλους παράγραφο της σελ.2 του Note of Guidance).

- (ε) Στις 30 Μαρτίου 2003 πρέπει να διεξαχθούν τα δύο προβλεπόμενα δημοψηφίσματα. Σε περίπτωση, κατά την οποία το αποτέλεσμα είτε και των δύο είτε του ενός από τα δύο είναι αρνητικό, η λύση θα θεωρείται ως μηδέποτε γενομένη. Σε περίπτωση κατά την οποία το αποτέλεσμα και των δύο

δημοψηφισμάτων είναι θετικό, η λύση θα τεθεί σε ισχύ σχεδόν αμέσως (Βλ. ANNEX I “Coming into being of the new State of Affairs”).

- (στ) Το Σχέδιο προβλέπει για μεταβατική συμφωνία αμέσως μετά την υπογραφή του «Comprehensive Settlement» και μέχρις ότου διεξαχθούν τα δύο δημοψηφίσματα. Οι μεταβατικές αυτές διατάξεις δεν πρέπει να συγχέονται με τις μεταβατικές διατάξεις, που θα ισχύουν μετά το τυχόν θετικό αποτέλεσμα των δύο δημοψηφισμάτων.

Οι μεταβατικές αυτές διατάξεις εμπεριέχονται στο APPENDIX B, στις σελ. 120-122 του Σχεδίου. Οι μεταβατικές αυτές διατάξεις αφορούν στη συμπλήρωση του Foundation Agreement, σε Επιτροπές προς συμπλήρωση του Foundation Agreement, στο σχεδιασμό της σημαίας και δημιουργία εθνικού ύμνου, στην ετοιμασία των συνταγμάτων του καθενός από τα «component states» και της σχετικής νομοθεσίας, που θα ισχύουν σε αυτά, μέτρων δημιουργίας εμπιστοσύνης, διορισμών προσωρινών δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου του [Common State], διακανονισμό και διασφάλιση δικαιωμάτων (εμπορικών) αντιπροσωπειών στο καθένα από τα δύο [component states] και διευθέτηση του θέματος των αγνοουμένων.

III. Μετεξέλιξη Κυπριακής Δημοκρατίας ή νέο κράτος:

Το Σχέδιο ουδέν αναφέρει για το θέμα αυτό. Ανάλυση, όμως, των επί μέρους διατάξεων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι με το Σχέδιο δεν δημιουργείται νέο κράτος, αλλά μετεξελίσσεται η ίδια η Κυπριακή Δημοκρατία, και αυτό ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η φράση «Κυπριακή Δημοκρατία» δεν αναφέρεται πουθενά, διότι το κράτος θα αποκτήσει άλλο όνομα, άλλη σημαία και άλλο ύμνο.

- (α) Η φρασεολογία που χρησιμοποιείται και συγκεκριμένα η φράση «new State of Affairs» δεν επαρκεί, προς δημιουργία νέου κράτους.
- (β) Το σημαντικότερο είναι ότι στο Άρθρο 2.1(α) του Foundation Agreement αναφέρεται ρητώς «Cyprus is an independent state... has a single international legal personality and sovereignty **and is a member of the United Nations**». Η φράση «Cyprus is a member» οδηγεί στο συμπέρασμα

ότι δεν χρειάζεται νέα αίτηση, προκειμένου ένα νέο κράτος να εισέλθει και να γίνει μέλος του Διεθνούς Οργανισμού.

- (γ) Το επιχείρημα της υποπαραγράφου (β) ενισχύεται και από τη διατύπωση του άρθρου 3 του Foundation Agreement, σύμφωνα με το οποίο, ευθύς ως η Foundation Agreement τεθεί σε ισχύ, οι δύο συμπρόεδροι (βλ. πιο κάτω Κεφ.Χ) θα πληροφορήσουν τα Ηνωμένα Έθνη ότι «**henceforth the membership rights and obligations of Cyprus in the the United Nations shall be exercised in accordance with the new State of Affairs**».
- (δ) Η ίδια άποψη ενισχύεται και από το Άρθρο 1.3 του Foundation Agreement, όπου αναφέρεται ρητά ότι «the Treaty of Establishment, the Treaty of Guarantee and the Treaty of Alliance **remain in force**».

IV. Κυριαρχία

Το Σχέδιο αναφέρει ότι η Κύπρος έχει «a single sovereignty» (βλ. Άρθρο 2.1 (α) του Foundation Agreement, καθώς επίσης και Άρθρο 1.1 του Σχεδίου Συντάγματος, στη σελ. 17 του Σχεδίου).

Παρά ταύτα το επίρρημα «κυριαρχικά» (sovereignly) χρησιμοποιείται τόσο σε σχέση με την ενάσκηση των εξουσιών του [Common State], όσο και σε σχέση με την ενάσκηση των εξουσιών των [component states] (βλ. άρθρο 2.1(β) και (γ) του Foundation Agreement. Βλ., επίσης Άρθρα 12 και 13 του Σχεδίου Συντάγματος στις σελ. 21 και 22).

V. Ιθαγένεια

Το Σχέδιο προβλέπει για μίαν ιθαγένεια (single Cypriot citizenship), αλλά ταυτόχρονα παρέχει δικαίωμα στον κάθε πολίτη να έχει «citizenship status» του ενός από τα δύο [component states]. Τα [component states] δεν έχουν εξουσία να παραχωρήσουν ιθαγένεια [component state]. Έχουν εξουσία να παραχωρήσουν status ιθαγενείας [Component State], αλλά μόνο σε άτομα, τα οποία ήδη είναι πολίτες του [Common State] (βλ. Άρθρο 3 του Foundation Agreement). Η άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων σε “component state” συνδέεται άμεσα με την κατοχή του εν λόγω status.

VI. Αρμοδιότητες και εξουσίες του [Common State]

Οι εν λόγω αρμοδιότητες και εξουσίες προσδιορίζονται:

- (α) Εξωτερικές σχέσεις, περιλαμβανομένων συνάψεων Διεθνών Συνθηκών και Αμυντικής Πολιτικής (σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις της Κύπρου και τις σχετικές διευθετήσεις σε σχέση με το θέμα της ασφάλειας, που θα είναι μέρος της λύσεως του Κυπριακού προβλήματος).
- (β) Σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- (γ) Αρμοδιότητες Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβανομένων της εκδόσεως νομίσματος, νομισματικής πολιτικής και τραπεζικών κανονισμών.
- (δ) Οικονομία [Common State] περιλαμβανομένου Προϋπολογισμού και όλης της έμμεσης φορολογίας (περιλαμβανομένων τελωνειακών δασμών και φόρων καταναλώσεως) και οικονομική και εμπορική πολιτική του [Common State].
- (ε) Μετεωρολογία, Πολιτική Αεροπορία, Διεθνής Ναυσιπλοΐα, Υφαλοκρηπίδα και Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Κύπρου.
- (στ) Επικοινωνίες (περιλαμβανομένων ταχυδρομικών, ηλεκτρονικών και τηλεφωνικών επικοινωνιών).
- (ζ) Κυπριακή ιθαγένεια (περιλαμβανομένης της εκδόσεως διαβατηρίων) και μετανάστευση (περιλαμβανομένου ασύλου, απελάσεως και εκδόσεως αλλοδαπών).
- (η) Καταπολέμηση τρομοκρατίας, εμπορίου ναρκωτικών, ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και οργανωμένου εγκλήματος.
- (θ) Χάρη και αμνηστία.
- (ι) Πνευματική ιδιοκτησία και μέτρα και σταθμά,

(κ) Αρχαιότητες.

Σε σχέση με τις πιο πάνω εξουσίες και αρμοδιότητες το [Common State] θα ασκεί νομοθετική και εκτελεστική εξουσία σε σχέση με τη διοίκηση του [Common State] (περιλαμβανομένης Δημοσίας Υπηρεσίας, Αστυνομίας [Common State], καθώς επίσης και ανεξαρτήτων Οργανισμών και Αρχών), εκλογές και referenda σε σχέση με το [Common State], εγκλήματα κατά παράβαση νόμων του [Common State], διοίκηση δικαιοσύνης από το Ανώτατο Δικαστήριο, περιουσία [Common State], περιλαμβανομένων δημοσίων έργων σε σχέση με έργα [Common State] και απολλοτριώσεων, και γενικά για όλα τα συναφή θέματα, τα οποία είναι (παρεπόμενα) incidental στις πιο πάνω ρητά κατονομασθείσες εξουσίες του [Common State].

Το [Common State] θα αναθέτει, όπου τούτο είναι πρόπον, την εφαρμογή των νόμων του, περιλαμβανομένης και της συλλογής κάποιων φόρων, στις αρχές των [component states]. Οι υποχρεώσεις του [Common State] δυνάμει Διεθνών Συνθηκών θα εφαρμόζονται είτε από το ίδιο είτε από αρχή [Component State], το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει τη νομοθετική εξουσία σε σχέση με το θέμα, το οποίο πραγματεύεται η σχετική Συνθήκη.

Το τεκμήριο της αρμοδιότητας είναι υπέρ των [component states].

VII. Νομοθετική Εξουσία [Common State]

Η Νομοθετική Εξουσία θα ασκείται από Άνω και Κάτω Βουλή. Στην Άνω Βουλή τα δύο [component states] θα εκπροσωπούνται από ίσον αριθμό Γερουσιαστών (24 έκαστον). Στην Κάτω Βουλή, που επίσης θα έχει 48 συνολικά μέλη, οι έδρες θα κατανέμονται με αναλογία πληθυσμού, αλλά ουδέποτε Βουλευτές που προέρχονται από ένα [component state] είναι δυνατό να είναι ολιγότεροι του 1/3. Πρόσθετα, ανά μία έδρα πρέπει οπωσδήποτε να παρέχεται στους Μαρωνίτες, Αρμενίους και Λατίνους. Τούτο σημαίνει ότι εφόσον οι τρεις αυτές Θρησκευτικές Ομάδες ανήκουν στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα, οι έδρες αυτές θα περιλαμβάνονται στα 2/3 maximum των εδρών της Κάτω Βουλής, που διαθέτει το Ελληνοκυπριακό [component state]. Εν πάση περιπτώσει, με την επιφύλαξη των ανωτέρω, οι εκλογές για Άνω και Κάτω Βουλή θα γίνονται με βάση το αναλογικό εκλογικό σύστημα.

Οι Πρόεδροι της Άνω και Κάτω Βουλής δεν μπορούν να προέρχονται από το ίδιο [component state].

Διά σκοπούς του παρόντος Σημειώματος δεν είναι ανάγκη να απαριθμηθούν οι εξουσίες και η διαδικασία λήψης αποφάσεων και θεσπίσεως νόμων από τη Νομοθετική Εξουσία.

VIII. Εκτελεστική Εξουσία

Υιοθετείται το Ελβετικό σύστημα διακυβερνήσεως, αλλά με ολιγότερο αριθμό Υπουργών. Τούτο αναφέρεται ρητά στο Άρθρο 2.1 του Foundation Agreement όπου αναφέρεται ότι “the status and relationship of the State of Cyprus, its [common state] Government and its [component states], is modeled on the status and relationship of Switzerland, its federal government and its cantons”. Η γενική αυτή διάταξη στο Foundation Agreement βρίσκει κυρίως εφαρμογή σε σχέση με την Εκτελεστική Εξουσία του [common state].

Η Εκτελεστική Εξουσία αλλά και το αξίωμα του Αρχηγού της Πολιτείας παρέχεται σε Προεδρικό Συμβούλιο (Presidential Council), αποτελούμενο από 6 μέλη, 4 από τα οποία θα προέχονται από το ένα [component state] και 2 από το άλλο [component state].

Ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου δεν μπορούν να προέρχονται από το ίδιο [component state].

Το αξίωμα του Προέδρου και Αντιπροέδρου του Συμβουλίου θα είναι εκ περιτροπής ανά δεκάμηνο μεταξύ των Μελών του Συμβουλίου. Τούτο κατ’ ανάγκη σημαίνει ότι για δύο περιόδους (είκοσι μήνες) ο Πρόεδρος του Συμβουλίου θα είναι Ελληνοκύπριος, ενώ για την τρίτη περίοδο δέκα μηνών ο Πρόεδρος θα είναι Τουρκοκύπριος.

Δεν θα υπάρχει νικήσα ψήφος. Τα Μέλη του Συμβουλίου θα είναι ίσα μεταξύ τους.

Οι αποφάσεις θα λαμβάνονται με consensus, αν τούτο δεν είναι δυνατό, άλλως με πλειοψηφία, η οποία όμως πρέπει να εμπεριέχει τουλάχιστο μία ψήφο από κάθε [component state].

Το κάθε Μέλος του Συμβουλίου θα είναι επικεφαλής Υπουργείου (Department). Οι υπεύθυνοι για τα Υπουργεία Εξωτερικών και Ευρωπαϊκής Ενώσεως δεν μπορούν να προέρχονται από το ίδιο [component state].

Καθήκοντα Αρχηγού Πολιτείας θα ασκεί ο εκάστοτε Πρόεδρος του Συμβουλίου (βλ. Άρθρο 27 του Σχεδίου Συντάγματος στη σελ. 30). Ο Πρόεδρος συμμετέχει σε επίσημες τελετές, υπογράφει και λαμβάνει διαπιστευτήρια διπλωματικών εκπροσώπων και παρέχει τις τιμητικές διακρίσεις της Κύπρου. Ο Πρόεδρος εκπροσωπεί την Κύπρο σε συναντήσεις Αρχηγών Κρατών, εκτός αν το Προεδρικό Συμβούλιο, με χωριστές πλειοψηφίες, καθορίσει άλλο Μέλος προς εκπροσώπηση της Κύπρου.

Σε σχέση με διεθνείς συναντήσεις, που δυνατό να ασχοληθούν με ζωτικά συμφέροντα κάποιου από τα [component states] και στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή ο εκπρόσωπος του Συμβουλίου προέρχεται από το άλλο [component state], το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει να διορίσει Μέλος του από το άλλο [component state] για να συνοδεύσει τον εκπρόσωπό του στη διεθνή αυτή συνάντηση, νοουμένου όμως ότι πρόκειται για συνάντηση όπου η αντιπροσωπεία μπορεί να αποτελείται από περισσότερα του ενός άτομα.

Τα Μέλη του Προεδρικού Συμβουλίου εκλέγονται από το Κοινοβούλιο, το οποίο και ασκεί κοινοβουλευτικό έλεγχο (βλ. Άρθρο 22.3 του Σχεδίου Συντάγματος). Συγκεκριμένα τα Μέλη του Προεδρικού Συμβουλίου εκλέγονται από την Άνω και Κάτω Βουλή, με το σύστημα της ειδικής πλειοψηφίας. Τούτο σημαίνει απλή πλειοψηφία στην Κάτω Βουλή και πλειοψηφία στην Άνω Βουλή, στην οποία όμως πρέπει να περιλαμβάνονται τουλάχιστο τα 2/5 των Γερουσιαστών από κάθε [component state]. Οι εκλογές γίνονται με βάση ενιαίο ψηφοδέλτιο (single list). Τούτο εξυπακούει ότι θα πρέπει 6 υποψήφιοι πρέπει να συμφωνήσουν και να παρουσιασθούν από κοινού ενώπιον των δύο Βουλών, προκειμένου να εκλεγούν ως Μέλη του Προεδρικού Συμβουλίου.

IX. Ανώτατο Δικαστήριο

Τούτο θα αποτελείται από εννέα Δικαστές, τρεις από το καθένα [component state] και τρεις μη Κυπρίου (βλ. Άρθρο 6.2 του Foundation Agreement). Παρά ταύτα το Άρθρο 34.1 του Σχεδίου Συντάγματος ομιλεί και λέγει ότι τον αριθμό των Δικαστών θα καθορίζει «a special majority law» (για την έννοια αυτή βλ. πιο πάνω στην τελευταία παράγραφο του Κεφ. VIII).

X. Μεταβατικές Διατάξεις

Πρόκειται για τις μεταβατικές διατάξεις, που θα τεθούν σε εφαρμογή, με βάση το Σύνταγμα και **μετά την επικύρωση της λύσεως στα δύο δημοψηφίσματα.**

Εντός σαράντα ημερών από της εφαρμογής της λύσεως θα γίνουν οι εκλογές στο κάθε [component state] για εκλογή των Μελών των νομοθετικών σωμάτων και άλλων αξιωματούχων, οι οποίοι εκλέγονται σύμφωνα με το Σύνταγμα του καθενός.

Εκάστη νεοεκλεγείσα [component state] Βουλή θα επιλέξει 24 Μέλη της, στο Κοινοβούλιο [common state]. Έτσι θα σχηματισθεί προσωρινό Κοινοβούλιο από 48 Μέλη, το οποίο θα θεωρείται ως το Κοινοβούλιο του [common state] μέχρις ότου εκλεγούν η Κάτω και Άνω Βουλή του [common state], πράγμα που πρέπει να γίνει εντός δέκα μηνών από της εφαρμογής του Foundation Agreement.

Ειδικά όμως προκειμένου για την προεδρία προβλέπεται συμπροεδρία για περίοδο τριών ετών των ηγετών, που θα έχουν υπογράψει τη λύση εκ μέρους των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Η πρωτοκαθεδρία μεταξύ των δύο θα εναλλάσσεται ανά μήνα.

Οι δύο συμπρόεδροι θα ασκούν την Εκτελεστική Εξουσία και τις εξουσίες της Κυβέρνησης του [common state] από κοινού, αλλά θα κατονομάσουν έξι Κύπριους πολίτες, οι οποίοι θα αναλάβουν το έργο των Υπουργών. Τα άτομα που θα διορισθούν πρέπει να εγκριθούν από το Κοινοβούλιο με απλή πλειοψηφία. Θα ασκούν τέτοιες εξουσίες, όσες θα ανατεθούν σ' αυτούς.

Εντός έτους από της θεσπίσεως της συμφωνίας θα εκλεγεί κανονικό Υπουργικό Συμβούλιο, όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω από τη Νομοθετική Εξουσία. Κατά τη δευτέρα αυτή φάση η Εκτελεστική Εξουσία θα ανήκει πλέον στο εν λόγω Υπουργικό Συμβούλιο, αλλά το ρόλο του Αρχηγού του Κράτους θα εξακολουθούν να διαδραματίζουν οι δύο συμπρόεδροι.

Ακολουθούν μεταβατικές διατάξεις σχετικά με τη συμμετοχή των επικεφαλής των [component states] σε συνεδριάσεις του Προεδρικού Συμβουλίου (για περίοδο δέκα ετών), για την επικύρωση της Συνθήκης Προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για το διορισμό και την αρχική θητεία των Μελών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, για τη Δημόσια Υπηρεσία, για τη διδασκαλία των επισήμων γλωσσών και για την κρατική περιουσία. Τέλος υπάρχει και διάταξη σχετικά με την ανάληψη ευθύνης για τα χρέη τα οποία δημιουργήθηκαν πριν από τη θέσπιση της Foundation Agreement. Η ρύθμιση προβλέπει ότι το [common state] θα αναλάβει ευθύνη για όλα τα χρέη, τα οποία ανελήφθησαν πριν από τη θέσπιση του Foundation Agreement εκτός από χρέη προς Ελλάδα ή Τουρκία ή εκτός από χρέη για αγορά οπλισμού. Οι εξαιρούμενες κατηγορίες χρεών θα αναληφθούν από το αντίστοιχο [component state]. Σχετικός νόμος, που θα ψηφίζεται με ειδική πλειοψηφία (βλ. πιο πάνω τελευταία παράγραφο Κεφ. VIII) δυνατό να καθορίζει την κάλυψη του [common state] από τα [component states].

XI. Ρύθμιση Ιθαγένειας

Ποίοι θα είναι πολίτες της Κύπρου (βλ. Attachment 4, σελ. 51, 52 και 53).

- (α) Κάθε πρόσωπο που απέκτησε την Κυπριακή ιθαγένεια το 1960 και οι απόγονοί του.
- (β) Κάθε πρόσωπο, που έχει συμπληρώσει την ηλικία των 18 ετών, έχει γεννηθεί στην Κύπρο και έχει διαμείνει μόνιμα στην Κύπρο για περίοδο επτά ετών.
- (γ) Κάθε πρόσωπο το οποίο έχει νυμφευθεί πολίτη της Δημοκρατίας και έχει διαμείνει στην Κύπρο για περίοδο τουλάχιστο δύο ετών και

- (δ) Ανήλικα τέκνα οποιουδήποτε προσώπου, που ανήκει στις πιο πάνω κατηγορίες και διαμένουν μόνιμα στην Κύπρο.

Από τα πιο πάνω είναι έκδηλο ότι με τις υποπαραγράφους (β), (γ) και (δ) θα αποκτήσουν Κυπριακή ιθαγένεια και αρκετοί έποικοι.

Τέλος υπάρχει (πράγμα που ερμηνεύω ότι το θέμα είναι ακόμα προς συζήτηση και μέσα στην ίδια την ομάδα των Ηνωμένων Εθνών), διάταξη ότι πρόσθετα με τις πιο πάνω διευθετήσεις, πρόσωπα, των οποίων τα ονόματα θα αναφέρονται σε σχετικό κατάλογο, που θα συμφωνήσουν τα μέρη, θα θεωρούνται Κύπριοι πολίτες. (Προφανώς τούτο έχει σκοπό να ρυθμίσει το θέμα των εποίκων, περιορίζοντας τον αριθμό τους στις τριάντα περίπου χιλιάδες, που είναι ο αριθμός, ο οποίος κατά τον κ. Ντενκτάς αντιπροσωπεύει η κατηγορία αυτή ανθρώπων).

Οι πιο πάνω διατάξεις θα πρέπει να συνδυασθούν με το Άρθρο 5 του εν λόγω Attachment 4, σύμφωνα με το οποίο ο κάθε αλλοδαπός μπορεί να ζητήσει να πάρει την Κυπριακή ιθαγένεια, εάν συμπληρώνονται οι πιο κάτω προϋποθέσεις:

- (α) Έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του.
- (β) Διέμεινε νόμιμα και μόνιμα στην Κύπρο για επτά τουλάχιστο συνεχή χρόνια προτού υποβάλει την αίτησή του,
- (γ) [Γνωρίζει μίαν από τις επίσημες γλώσσες της Κύπρου],
- (δ) Δεν είναι πρόσωπο για το οποίο έχουν ληφθεί μέτρα ασφαλείας ή προστατευτικά μέτρα προκειμένου να φύγει από την Κύπρο κλπ., και
- (ε) Δεν έχει καταδικαστεί σε ποινή φυλάκισης πέραν του έτους για οποιοδήποτε προμελετημένο έγκλημα εντός των επτά ετών πριν από την υποβολή της αίτησης.

Το κλειδί εδώ είναι η φράση «legally resided permanently in Cyprus for at least seven consequent years». Το θέμα σχετίζεται με τους εποίκους, οι οποίοι, μπορεί τώρα να μην μπορούν να επικαλεστούν νόμιμη παραμονή, αλλά

οπωσδήποτε, αφ' ης στιγμής τους δοθούν άδειες εργασίας από το Τουρκοκυπριακό [component state], θα μπορούν με μαθηματική ακρίβεια σε επτά χρόνια να επικαλεσθούν τη συμπλήρωση της προϋπόθεσης της νόμιμης διαμονής. Περαιτέρω, υπάρχει και πιθανότητα να αποκτούν αμέσως τέτοιο δικαίωμα, λόγω της αναγνώρισεως ως δεσμευτικών των προηγηθεισών της λύσεως διοικητικών αποφάσεων και πράξεων οποιασδήποτε αρχής, αρκεί οι αποφάσεις και οι πράξεις αυτές να μην έρχονται σε αντίθεση με το σύνολο.

Επομένως, εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι το Σχέδιο του Γενικού Γραμματέα οδηγεί σε νομιμοποίηση όλων των εποίκων, διά της παροχής σε αυτούς αργά ή γρήγορα της ιθαγένειας του κράτους της Κύπρου.

XII. Σχέσεις με Ευρωπαϊκή Ένωση

Το θέμα αυτό είναι τεράστιο και πολύ φοβούμαι ότι δεν υπήρχε ο χρόνος σωστής και σφαιρικής αναλύσεώς του.

Οι σχετικές διατάξεις, που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση, βρίσκονται στα ακόλουθα σημεία του Σχεδίου:

- (α) Άρθρο 17 του Σχεδίου Συντάγματος (σελ. 25 Σχεδίου),
- (β) Attachment 2 - Cooperation agreement on European Union relations, σελ. 77-79 του Σχεδίου. Σκοπός της προτεινομένης συμφωνίας είναι ο διακανονισμός της λήψεως αποφάσεων και της εκπροσωπήσεως της Κύπρου σε σχέση με Ευρωπαϊκά θέματα, τα οποία κατ' εξοχήν ή αποκλειστικά εμπíπτουν εντός της αρμοδιότητας των [component states],
- (γ) APPENDIX E - Request to the European Union with respect to the accession of Cyprus, στις σελ. 135 μέχρι και 138 του Σχεδίου.

Σε σχέση με τα θέματα αυτά θα υποβληθεί χωριστό Σημείωμα πριν από την προσεχή Παρασκευή και θα σταλεί προς όλα τα Μέλη του Εθνικού Συμβουλίου. Επί του παρόντος περιορίζομαι να αναφέρω ότι κατά αξιόπιστες πληροφορίες φαίνεται ότι το περιεχόμενο των εν λόγω διατάξεων έχει εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

XIII. Δικαίωμα εγκατάστασης

Τα σχετικά κείμενα βρίσκονται στο Attachment 3, Άρθρα 5, 6 και 7, στις σελ. 45 και 46.

- (α) Το Άρθρο 5 αναφέρεται για περιορισμούς στο δικαίωμα εγκατάστασης μη Κυπρίων, οι οποίοι όμως πρέπει να είναι σύμφωνοι με το διεθνές δίκαιο, το Ευρωπαϊκό κεκτημένο και το Σύνταγμα. Η διάταξη αυτή παρέχει δικαίωμα σε [component state] να καθορίσει πιο αυστηρούς κανόνες από το [common state] σε σχέση με εγκατάσταση αλλοδαπών στην περιοχή του συγκεκριμένου [component state].
- (β) Γενικός περιορισμός στο δικαίωμα εγκατάστασης. Σύμφωνα με το Άρθρο 6 ένα [component state] μπορεί να περιορίσει το δικαίωμα εγκατάστασης Κυπρίων πολιτών, όσων δεν έχουν το δικό του (citizenship status), εάν και εφόσον ο αριθμός τέτοιων πολιτών έχει φθάσει το 1/3 του συνολικού πληθυσμού συγκεκριμένης πόλεως ή χωρίου.
- (γ) Σύμφωνα με το Άρθρο 7 μπορούν να επιβληθούν υπό μορφή μεταβατικών διατάξεων προσωρινοί περιορισμοί στο δικαίωμα της εγκατάστασης. Η μεταβατική περίοδος διαρκεί είκοσι έτη. Οι περιορισμοί αφορούν πολίτες, οι οποίοι δεν έχουν το «citizenship status» του [component state], το οποίο επιβάλλει τον σχετικό περιορισμό. Ο περιορισμός τίθεται σε εφαρμογή όταν ο αριθμός τέτοιων πολιτών φθάσει σε συγκεκριμένο ποσοστό του συνόλου πληθυσμού μίας πόλεως ή ενός χωρίου. Το σχετικό ποσοστό καθορίστηκε στο 1% για τον πρώτο χρόνο μετά την εφαρμογή του Foundation Agreement. Το ποσοστό αυτό θα αυξάνεται ανά 3% κάθε τριετή περίοδο, μέχρις ότου φθάσει το 20%.

Δεν θα υπάρχει όμως οποιοσδήποτε περιορισμός στο δικαίωμα εγκατάστασης κατοίκων και απογόνων των κατοίκων των χωρίων της Τηλλυρίας, Αμαδιές, Λιμνίτη, Σελεμάνη, Ξερόβουνο και Άγιο Γεώργιο, των Μαρωνιτικών χωριών Αγίας Μαρίας, Ασώματος, Καρπάσιας και Κορμακίτη, την Πύλα και τα χωριά της Καρπασίας Ριζοκάρπασο, Αιγιαλούσα, Αγία Τριάδα και Μελανάγρα. Στο

κατάλογο αυτό δυνατό να προστεθούν και άλλα χωριά, στα οποία κατά το 1960 κατοικούσαν πέραν του 20% Τουρκοκύπριοι και τα οποία βρίσκονται εντός περιοχής, η οποία θα επηρεασθεί από τη διευθέτηση της εδαφικής πτυχής του προβλήματος (συνεπεία αναπροσαρμογής).

XVI. Περιουσίες

- (α) Στο σημείωμα αυτό δεν πρόκειται να ασχοληθώ με τις περίπλοκες διατάξεις καθορισμού της αξίας και των αποζημιώσεων, για περιουσίες, οι οποίες δεν θα αποδοθούν πράγματι στους νόμιμους ιδιοκτήτες τους. Οι διατάξεις αυτές θα αναλυθούν προσεχώς. Το παρόν σημείωμα περιορίζεται, με το να περιγράψει την πρόταση σε σχέση με τα δικαιώματα περιουσίας των νομίμων ιδιοκτητών.
- (β) Περιουσίες ευρισκόμενες σε περιοχές, οι οποίες θα επηρεαστούν από την επίλυση της εδαφικής πτυχής του προβλήματος (δηλαδή περιουσίες που βρίσκονται σε περιοχή, η οποία τώρα είναι κατεχόμενη και η οποία συνεπεία της διευθέτησως της εδαφικής πτυχής θα περιέλθει υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση). Το θέμα των περιουσιών στις περιοχές αυτές ρυθμίζεται από το Attachment 4.
- (γ) Η Εκκλησία και το ΕΝΚΑΦ χωρίς εξαίρεση δικαιούνται να αναλάβουν κατοχή εντός τριών ετών από της εφαρμογής του Foundation Agreement όλων των περιουσιών τους, οι οποίες εχρησιμοποιούνταν ως τόποι λατρείας (religious sites) κατά το 1963 ή το 1974.
- (δ) Περιουσίες, οι οποίες ανήκουν σε οργανισμούς (institutions) (δεν είναι σαφές ποια είναι η έννοια του institution και κατά πόσο περιλαμβάνει ιδιωτική εταιρεία) μεταβιβάζονται στο Συμβούλιο Περιουσιών επ' ανταλλάγματι αποζημίωσης.
- (ε) Περιουσία, η οποία χρησιμοποιείται για σκοπό δημόσιας ωφέλειας κατά το χρόνο εφαρμογής της λύσεως (εάν και εφόσον αντικειμενικά ο σκοπός για τέτοια χρήση θα δικαιολογούσε αναγκαστική απαλλοτρίωση), μεταβιβάζεται στο "common state" ή στο αντίστοιχο "component state" επ' ανταλλάγματι

πληρωμής της αξίας της στον ιδιοκτήτη μέσω του Συμβουλίου Περιουσιών (Άρθρο 10 στη σελίδα 89 του Annex VII).

- (στ) Περιουσία, η οποία εξειδικεύεται στα πρόσθετα πρωτόκολλα στη Συνθήκη Συμμαχίας ως απαραίτητη για σκοπούς στρατιωτικούς, θα μεταβιβάζεται στο “component state” στο οποίον ευρίσκεται επ’ ανταλλάγματι αποζημίωσης από το εν λόγω “component state” στην τρέχουσα αξία της μέσω του Συμβουλίου Περιουσιών.
- (ζ) Εάν κάτοχος περιουσίας είναι ο ίδιος ιδιοκτήτης περιουσίας, της οποίας την κατοχή έχασε συνεπεία της ανώμαλης κατάστασης (dispossessed owner) και νοουμένου ότι η περιουσία την οποία τώρα κατέχει είναι της ίδιας περίπου αξίας με αυτή της οποίας απώλεσε τον έλεγχο και κατοχή, έχει δικαίωμα να ζητήσει την ιδιοκτησία της περιουσίας, που τώρα κατέχει, με αντάλλαγμα τον τίτλο του στην άλλη περιουσία, της οποίας είχε χάσει τον έλεγχο και υπό την προϋπόθεση ότι την περιουσία την οποία τώρα κατέχει, την κατέχει για τα τελευταία δέκα χρόνια. Το αίτημα δεν θα γίνει αυτόματα δεκτό αν η τρέχουσα αξία της περιουσίας, την οποία διεκδικεί υπερβαίνει κατά 50% την τρέχουσα αξία της περιουσίας, της οποίας τον έλεγχο είχε απολέσει. Σε τέτοια περίπτωση τότε το Συμβούλιο Περιουσιών έχει διακριτική εξουσία, να δεχθεί ή απορρίψει την κίνηση, έχει εξουσία διαχωρισμού της περιουσίας, αλλά και εξουσία να βοηθήσει τους ενδιαφερομένους να συμβιβαστούν.
- (η) Τα ίδια δικαιώματα έχει και ο οποιοσδήποτε απέκτησε την περιουσία από άτομο, που περιγράφεται στην υποπαράγραφο (ζ) ανωτέρω.
- (θ) Ο ιδιοκτήτης σημαντικής βελτιώσεως επηρεαζομένης περιουσίας μπορεί να ζητήσει να πάρει τίτλο επί της εν λόγω περιουσίας, επ’ ανταλλάγματι πληρωμής της τρέχουσας αξίας της εν λόγω περιουσίας χωρίς την βελτίωση.

Reinstatement into Possession

Περιουσίες, οι οποίες δεν εμπίπτουν στις πιο πάνω κατηγορίες, αποδίδονται στους ιδιοκτήτες τους. Αλλά υπάρχουν και εδώ περιορισμοί. Σε κάθε “component state” οι περιουσίες αυτές δεν θα υπερβαίνουν X% και σε κάθε πόλη ή χωριό δεν θα

υπερβαίνουν Υ% της συνολικής εκτάσεως γης και του αριθμού των κατοικιών, εάν οι δικαιούχοι είναι πρόσωπα τα οποία προέρχονται από το άλλο “component state”. Τούτο βέβαια σημαίνει ότι για όσους Ελληνοκυπρίους θα αποκτήσουν το λεγόμενο “citizenship status” του Τουρκοκυπριακού “component state” (ισχύει και το αντίθετο για τους Τουρκοκυπρίους), οι εν λόγω Ελληνοκύπριοι δεν θα υπολογίζονται καθ’ όσον αφορά τα εν λόγω ποσοστά. Σε περίπτωση, που οι απαιτητές είναι περισσότεροι από τα εν λόγω ποσοστά, τότε η προτεραιότητα θα καθορίζεται ανάλογα με την ηλικία, δηλαδή ο μεγαλύτερος στην ηλικία θα έχει προτεραιότητα. Οι περιορισμοί όμως αυτοί δεν ισχύουν σε σχέση με τόπους λατρείας (religious sites), ή σε σχέση με χωριά που κατοικούντο κατά κύριο λόγο από Μαρωνίτες το 1974 ή για τα χωριά της Καρπασίας, δηλαδή το Ριζοκάρπασο, Γιαλούσα, Αγία Τριάδα και Μελανάγρα.

Το Άρθρο 17 στη σελίδα 19 προβλέπει μορατόρια 3 και 5 ετών σε σχέση με το δικαίωμα πραγματικής αποκατάστασης στην περιουσία (βλ. σελ. 92).

Το θέμα των περιουσιών είναι τεράστιο, οι δε σχετικές διατάξεις είναι περίπλοκες. Θα υποβληθεί προσεχώς άλλο Σημείωμα με πλήρη ανάλυση του θέματος αυτού.

XVII. Η Εδαφική Πτυχή

Έχουν παραδοθεί δύο χάρτες. Ο ένας, ο οποίος περιλαμβάνει αρκετά μεγάλη περιοχή της Καρπασίας υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση, αποδίδει στο Τουρκοκυπριακό “component state” 28.5% του συνολικού εδάφους της Κυπριακής επικράτειας, ενώ ο άλλος, ο οποίος δεν προνοεί οτιδήποτε χωριστό για Καρπασία, αποδίδει στο Τουρκοκυπριακό “component state” το 28.6% του εδάφους.

Η εδαφική πτυχή έχει συνδυασθεί άμεσα και με το θέμα των περιουσιών. Με άλλα λόγια, ανάλογα με την επιλογή, που θα υπάρξει, θα είναι και η συμπλήρωση των ποσοστών Χ% και Υ%, τα οποία αναφέρονται πιο πάνω στο Κεφάλαιο XVI υπό τον τίτλο Reinstatement into Possession. Έτσι σε περίπτωση που θα γίνει δεκτός ο χάρτης, ο οποίος αποδίδει τμήμα της Καρπασίας, περιλαμβανομένων της Γιαλούσας και του Ριζοκαρπάσου, υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση, το ποσοστό Χ% θα είναι 9% του συνόλου, ενώ το ποσοστό ανά χωρίον ή πόλη θα είναι 14% του συνόλου των

περιουσιών. Σε περίπτωση επιλογής του δευτέρου χάρτη, τότε το X ποσοστό αυξάνεται από 9% σε 11%, και το ανά πόλη ή χωρίον ποσοστό σε 16%.

Σημείωμα: Από προφορική στιχομυθία που είχα χθες το απόγευμα με κάποιο μέλος της ομάδας των Ηνωμένων Εθνών απεκόμισα το συμπέρασμα ότι τα ποσοστά αυτά αλλάζουν ανάλογα με την περαιτέρω αλλαγή της εδαφικής πτυχής. Έτσι, π.χ. σε περίπτωση κατά την οποία καταλήξουμε στο Χάρτη Γκάλι, κατά πάσα πιθανότητα τα πιο πάνω ποσοστά θα αυξηθούν περαιτέρω.

XVIII. Ασφάλεια

(α) Παραμένουν σε ισχύ οι Συνθήκες Εγγυήσεως και Συμμαχίας του 1960, κατάλληλα τροποποιημένες με προσθήκη σχετικών Πρωτοκόλλων, για να περιλάβουν νέες διευθετήσεις. Η Συνθήκη Εγγύησης θα εφαρμόζεται κατ' αναλογία (*mutatis mutandis*) σε σχέση τη νέα τάξη πραγμάτων (*new state of affairs*) (βλ. Άρθρο 3 του Foundation Agreement στη σελ. 8).

Θα προστεθεί Πρωτόκολλο στη Συνθήκη Εγγυήσεως. Ως αποτέλεσμα της εφαρμογής της *mutatis mutandis* στη νέα τάξη πραγμάτων η Συνθήκη Εγγυήσεως θα καλύπτει (εκτός από την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα, την ασφάλεια και τη συνταγματική τάξη της Κύπρου) την εδαφική ακεραιότητα, την ασφάλεια και τη συνταγματική τάξη των [component states].

Προβλέπεται πρόσθετο Πρωτόκολλο στη Συνθήκη Συμμαχίας του 1960, έτσι ώστε τελευταία να εφαρμόζεται και να λειτουργεί *mutatis mutandis* σε σχέση με τη νέα τάξη πραγμάτων (*new state of affairs*). Δεν θα υπάρχει τριμερές στρατηγείο. Το Ελληνικό και Τουρκικό απόσπασμα θα είναι της ίδιας αριθμητικής δυνάμεως, η οποία όμως επί του παρόντος δεν έχει καθορισθεί. Απλώς αναφέρεται ότι ο αριθμός δεν θα είναι πενταψήφιος. Προβλέπονται λεπτομέρειες σε σχέση με τον οπλισμό και γενικά τα εφόδια, τα οποία θα χρησιμοποιούνται από τα εν λόγω αποσπάσματα.

Στη σελ. 132 εμπεριέχονται οι διατάξεις σε σχέση με τη σταδιακή διάλυση των Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών στρατιωτικών δυνάμεων και της

αναπροσαρμογής των αριθμών σε σχέση με τα Ελληνικά και Τουρκικά αποσπάσματα.

Βασικό στοιχείο του όλου πλέγματος της ασφάλειας είναι το APPENDIX D στις σελ. 133 και 134, το οποίο προβλέπει ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας θα αποφασίσει να διατηρήσει στην Κύπρο Ειρηνευτική Δύναμη, η οποία θα παραμείνει ενόσω η Κυβέρνηση του [common state] με τη συγκατάθεση και των δύο [component states] δεν θα αποφασίσει άλλως. Η Ειρηνευτική Δύναμη θα αναδιπλούται και ενεργεί ελεύθερα σε ολόκληρη την επικράτεια της Κύπρου με την εντολή όπως “to monitor the implementation of the Foundation Agreement and use its best efforts to promote compliance with it and contribute to the maintenance of the secure environment and in particular (συνέχεια στις σελ. 133, 134 - δεν υπάρχει λόγος να επαναληφθούν οι διατάξεις αυτές εδώ).

Τα έξοδα λειτουργίας της Ειρηνευτικής Δυνάμεως θα επιβαρύνουν την Κύπρο.

XIX. Ανθρώπινα Δικαιώματα

Υπό την επιφύλαξη των ανωτέρω και γενικά των άλλων ρητών διατάξεων στο Σύνταγμα τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες προστατεύονται (βλ. Άρθρο 4 του Foundation Agreement, καθώς επίσης και Άρθρο 9 του Σχεδίου Συντάγματος στη σελίδα 20). Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τα πρόσθετα Πρωτόκολλά της και το Πολιτικό και Κοινωνικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών θεωρούνται αναπόσπαστα τμήμα του Συντάγματος.

Αλέκος Μαρκίδης,
Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας.

12 Νοεμβρίου 2002.